

■ УДК 793.322.034.7

Є. Ю. Сластіна, викладач, Харківська державна академія культури, м. Харків

БАРОКОВИЙ ТАНЕЦЬ ТА ЙОГО СУЧАСНІ ДОСЛІДНИКИ

Подана характеристика основного стилю барокової хореографії — прекрасного танцю, визначено особливості його формування та розвитку. Зазначені автори основних першоджерел з хореографії цього періоду, а також відомі спеціалісти барокового стилю хореографії другої половини ХХ ст. Проаналізовано діяльність сучасних хореографів, котрі здійснюють дослідження стародавніх трактатів, керівництв, посібників з хореографії, реконструкцію танців, створення сучасних творів на основі естетики зразків минулого. Проаналізовано діяльність їх танцювальних колективів.

Ключові слова: хореографія, історичний танець, бароковий танець, прекрасний танець, французький стиль *la belle danse*, балетмейстер.

Е. Ю. Сластіна, преподаватель, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

БАРОЧНЫЙ ТАНЕЦ И ЕГО СОВРЕМЕННЫЕ ИССЛЕДОВАТЕЛИ

Представлена характеристика основного танцевального стиля эпохи Барокко в хореографии — прекрасного танца, обозначены особенности его формирования и развития, указаны авторы основных первоисточников по хореографии этого периода, а также поданы основные исследователи барочного танца второй половины ХХ в. Проанализирована деятельность его современных исследователей и их танцевальных коллективов.

Ключевые слова: хореография, барочный танец, прекрасный танец, балетмейстер.

Ye. Yu. Slastina, lecturer Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

BAROQUE DANCE AND ITS CONTEMPORARY RESEARCHERS

Characteristic features of the main dance style of the Baroque — a beautiful dance (*la belle danse*) are outlined. The study specifies the features of its formation and development and the authors of the main original sources on choreography of this period. The paper reviews the activities of its contemporary researchers and their dancing groups and shows the researchers of Baroque dance of the second half of the 20th century.

Key words: choreography, Baroque dance, beautiful dance (*la belle danse*), choreographer.

Постановка проблеми. За останні декілька десятиліть написано багато нових досліджень у галузі історичного танцю, які сприяли відродженню цілого пласта хореографічної культури епохи Бароко. Нові

відкриття дозволяють детальніше проаналізувати еволюцію танцювального мистецтва. Нині вони недостатньо висвітлені у вітчизняній хореографії. Актуальність дослідження полягає в необхідності ознайомлення з сучасними дослідниками барокового танцю та їх творчою діяльністю. Вони, здійснюючи реконструкцію старовинних зразків минулого, створюють на їх основі цілковито новий стиль хореографії.

Хореографії епохи Бароко досліджували Л. Д. Блок, М. Вуд, Ш. Він, Фр. Ланселот.

Мета статті — визначити провідних дослідників барокового танцю, проаналізувати їх творчу діяльність, надати визначення такому стилю барокової хореографії, як прекрасний танець, або *la belle danse*.

Мистецтво бароко в хореографії набуло форми в межах стилю, який нині називається «Прекрасний танець», або «*La belle danse*» [1]. Цей стиль сформувався на основі такого танцювального жанру, як *danse noble* (благородний танець), або «великий балет», який виконували лише придворні в кінці оперно-балетних вистав [10, с. 140–142]. «Тоді театральний танець піднявся на вищий щабель, порівняно з минулим, набув нової форми існування» [10]. Танцювальний рух набуває нового змісту, стає цінним самостійним матеріалом мистецтва, як музичний звук або лінія та фарба в живописі, і для своєї виразності не потребує ні драматичного змісту, ні віртуозного виконання [10, с. 140–142]. Його розвиткові, систематизації та поширенню сприяла заснована в 1661 р. Людовиком XIV Королівська академія танцю. Результатом тридцятирічної роботи Королівської академії танцю й незалежних майстрів танцю було створення системи запису виданої в 1700 р. Раулем-Оже Фейе праці «Хореографія. Мистецтво запису танцю». Ця ґрунтовна праця відображає аналіз рухів, а також співвідношення музики й танцю. Хореографічна лексика систематизована: кожному термінові відповідає точний опис руху [11]. Завдяки цій системі запису прекрасний танець поширився по всій Європі й набув неабиякої популярності [12, с. 10–14]. Йому притаманні витончена чуттєвість, гармонійність і граційність тіла танцівника. Складність барокової хореографії — не в силі м'язів і спортивних досягненнях, а в напрацьованій координації рухів рук і ніг.

У середині XVIII ст. прекрасний танець зник зі сцени й використовувався як тренувальні вправи. На його основі сформувався класичний танець, зберігши частину термінології.

Протягом декількох століть бароковий танець перебував у забутті. У другій половині XX ст. зростає зацікавлення музикою й танцем епохи Бароко, різні автори створюють наукові дослідження. Основними першоджерелами з барокової хореографії є праці Рауля-Оже Фейе, П'єра Рамо (у Франції), Келлома Томлінсона, Джона Вівера

(в Англії), Готтфріда Тоберта (в Німеччині), завдяки яким сучасним ученим і танцівникам удалося відтворити прекрасний танець.

Однією з перших дослідниць барокового танцю у ХХ ст. стала британка Мелузін Вуд, котра в 1950-х рр. опублікувала кілька книг з історичного танцю, які містили характеристики танців ХІІ–ХVІІІ ст. та методику виконання основних кроків. Її послідовниця хореограф Мері Скіпінг у 1960-х рр. здійснила реконструкцію барокового балету для лондонської компанії «Ballet for All».

У 1970-х рр. провідними дослідниками історичного танцю були Ширлі Він та Венді Хілтон. Ширлі Він описала техніку виконання кроків і танців епохи Бароко та заснувала ансамбль барокового танцю в університеті штату Огайо. Венді Хілтон на основі роботи Мелузін Вуд досліджувала першоджерела. З 1974 р. протягом 25 років організовувала семінари з барокової хореографії в Стенфордському університеті.

Кетрін Турокі — студентка історика танцю Ширлі Він. Вона здобула міжнародне визнання за внесок у відродження балету ХVІІІ ст. Французький уряд нагородив її Орденом Мистецтв і літератури, також вона отримала престижну нагороду New York City Bessie Award за досягнення у сфері хореографії. У 1976 р. разом з Ен Джейкобі вона заснувала в Нью-Йорку ансамбль барокового танцю «The New York Baroque Dance», з яким її запросили для постановки більше сорока опер у Франції, Англії, Німеччині та США. Балети Кетрін Турокі зняло французьке, японське та американське телебачення, їх демонстрували на багатьох міжнародних майданчиках [2].

Видатним істориком французького танцю є Франсін Ланселот (1929 — 2003). Її дослідження стосувалися вивчення французьких традиційних форм танцю. Діяльність Франсін Ланселот надихнула та сприяла розкриттю талантів багатьох сучасних балетмейстерів, танцівників і дослідників барокової хореографії. Свою творчу діяльність вона почала як танцівниця, хореограф і актриса в різних театральних студіях Франції. З 1964 р. почала дослідницьку діяльність, співпрацюючи з Французьким музеєм народної творчості та традицій (French Museum of Popular Arts and Traditions), Національним французьким науково-дослідним центром (CNRS — French National Scientific Research Centre), Французьким інститутом історичного танцю й музики (IMDA — French Institute of Historical Dance and Music) [3].

У 1980 р. на запрошення міністра культури Франції заснувала ансамбль барокового танцю «Ris et Danceries company», до складу якого ввійшли танцівники, хореографи й дослідники. У співпраці з ними здійснила реконструкції танців Пекура, постановки опер, комедій-балетів, а також постановки власних творів у стилі бароко.

Її діяльність зацікавила Рудольфа Нуреева, котрий, будучи директором балету Паризької опери, сприяв офіційному визнанню цього стилю, долучивши його до репертуару опери. Творчість Ланселот він оцінив як нестійку рівновагу між смаком до історії й особистою винахідливістю. У 1984 р. Франсін Ланселот створила для Нуреева соло на музику сюїти № 3 Баха, а також балет «*Quelques pas graves de Baptiste*» в 1985 р. [4].

У 1996 р. балетмейстер опублікувала працю «*La Belle Danse*» («Прекрасний танець») — каталог зі стислими поясненнями барокового танцю. Франсін Ланселот донині є основним фахівцем танцю в стилі бароко.

Компанія «*Ris et Danceries*» посприяла початку творчої діяльності багатьох сучасних балетмейстерів у бароковому стилі, серед них — Беатріс Масен з її ансамблем «*Fêtes galantes*», Марі-Женев'єв Месе та її ансамбль «*L'Eventail*», Наталі ван Парі, Анна Епес та ін.

Беатріс Масен — танцівниця й хореограф, один із провідних фахівців у сфері барокового танцю. Почала кар'єру в ансамблях сучасного танцю. У 1983 р., зацікавившись діяльністю Франсін Ланселот, увійшла в трупу «*Ris et Danceries*», стала найуспішнішою виконавицею, а потім і асистентом. Спільно вони здійснили постановку вистави «*Fairy Queen*», а в 1993 р. Беатріс Масен заснувала власний ансамбль «*Fêtes galantes*» («Галантні свята») [5]. Своєю творчістю вона розвиває різні форми барокового танцю, поєднуючи їх із сучасною хореографічною мовою. У 2003 р. створила «*Atelier baroque*» («Барокове ательє»), на базі якого навчають історичного танцю, а також проводять майстер-класи з барокового танцю для любителів, професійних танцівників, педагогів танцювальних шкіл і консерваторій.

Марі-Женев'єв Месе — французженка зі світовим ім'ям, котра відроджує барокову хореографію, а також поєднує техніку барокового танцю із сучасною хореографією. Вона створила барокові балети («Дон Жуан» на музику Глюка, «Пори року» на музику Вівальді, «Подорож Європою»), а також сучасні балети та постановки в стилі бароко.

Марі-Женев'єв Месе в 1980 р. стала однією з провідних танцівниць ансамблю «*Ris et Danceries*». У 1985 р. вона створила компанію «*L'Eventail*», яку спонсорує французький уряд, оскільки та зберігає й долучає широкий загал у Франції й поза її межами до спадщини французького бароко. Ансамбль об'єднує художників, танцівників, музикантів, співаків і акторів, проводить майстер-класи, виставки та презентації [6].

Наталі ван Парі — танцівниця, хореограф і режисер. З 1988 р. здійснює дослідницьку та творчу діяльність у сфері барокової опери й танцю. Була ученицею й помічницею Франсін Ланселот в ансамблі

«Ris et Danceries», брала участь у постановках колективу «l'Eventail», оперних постановках з бароковим оркестром «Les Arts Florissants», який створив Вільям Крісті в 1979 р. в міському театрі французького міста Кан. Репертуар оркестру становлять барокові опери та опери-балети [7].

У межах міжнародного фестивалю музики в Токіо «Hokutoria International Festival of Music» створила хореографію для шести опер. Здійснила переклад італійського трактату про танець Дженаро Маґрі «Tratatto di ballo di Gennaro Magri» — єдиний текст, що пов'язує барокову хореографію з класичним танцем кінця XVIII ст.

У 2002 р. Наталі ван Парі створила ансамбль «The Cavatines». У його репертуарі опери-балети в бароковому стилі.

Анна Епес народилася в Іспанії, наразі живе в Парижі, є провідним дослідником у галузі іспанського танцю в стилі бароко. Закінчила консерваторію в Мадриді та Гілдхолдську школу музики й театру в Лондоні за спеціальністю «Вчитель ранніх танців». Цей вищий навчальний заклад — один з основних світових центрів навчання історичного танцювального виконавства. Також хореограф навчалася в таких відомих дослідників ранніх танців, як Ширлі Він, Франсін Ланселот, Барбара Спарті й Андреа Франкелянсі. Її міжнародна кар'єра як танцівниці почалася в ансамблях «Ris et Danceries» і «Nemiola».

Анна Епес створила немало вистав і театральних постановок з провідними фахівцями в стилі барокової музики (Вільям Крісті, Філіп Піерлот, Габріель Гарідо).

Створила власні проекти, зокрема «Donaires» (2004), у якому здійснила постановки на основі іспанського танцю в стилі бароко, «Les Danses du Roi» (2003), де представила реконструкції придворних танців французького бароко часів Людовика XIV, «Zarandanzas» — балет на базі іспанського й французького танців бароко в поєднанні із сучасною хореографією. Вона є постійним членом тріо «Нарцисо Епес» — ансамблю, який спеціалізується на іспанській старовинній музиці й танцях.

Як танцівниця та хореограф Анна Епес співпрацює з такими організаціями: Королівською оперою Ковент-Гарден, Національною оперою в Парижі, оперою в Монпельє, Театром Кан, оперним театром Копенгагена, Великим театром Женеви, Нью-Йорк Сіті-оперою, проводить майстер-класи з барокового й ренесансного танців у Франції, Іспанії, Великобританії, Португалії, Швейцарії, США, Аргентині, Чилі та Японії [8].

У 2007 р. створено шведський ансамбль «Nordic Baroque Dancers», який співпрацює з різними хореографами, реконструює старовинні й створює нові постановки на основі естетики барокового танцю. Його засновницею є Карін Моді — сучасний дослідник ренесансного

й барокового танців. Барокову хореографію вона вивчала у Франції в Марі-Женев'єв Массе, Франсуаз Деню, Ірен Джинджер і Беатріс Массен [9]. У 2014 р. за участі Карін Моді й ансамблю «Nordic Baroque Dancers» заснована Міжнародна літня академія танцю в стилі бароко при Лефтадаленській консерваторії (Löftadalen conservatory) для викладачів і студентів усіх рівнів з усього світу.

Висновки. Отже, відновлений у другій половині ХХ ст. бароковий танець набув нового життя у творчості балетмейстерів, котрі поєднують його із сучасною хореографією. Їх твори входять до репертуару провідних балетних театрів Європи, а реконструйовані ними танці відомих хореографів минулого є культурною спадщиною європейських країн. Програми з відродження танцювального мистецтва підтримують уряди багатьох країн. Барокова хореографія набуває значної популярності, про що свідчить виникнення численних ансамблів у всьому світі. Подальшого вивчення потребують виявлення передумов формування барокового танцю, дослідження еволюції танцювальної лексики та структури, зв'язок з музикальними формами, а також вплив на розвиток балетного мистецтва.

Список використаних джерел

1. What is «baroque dance»? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://baroquedance.info/what.html>. — Назва з екрана.
2. Questions for Catherine Turocy, Baroque Dancer [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://indianapublicmedia.org/harmonia/questions-catherine-turocy-baroque-dancer/>. — Назва з екрана.
3. Francine Lancelot (1929-2003) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.acras17-18.org/index.php?menu=lancelot&contenu=lancelot>. — Назва з екрана.
4. Galerie Photos [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.poureev.org/rudolf-noureev-galerie-photos/>. — Назва з екрана.
5. BÉATRICE MASSIN / ODILE ROUQUET [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.cnd.fr/formation/beatrice_massin_odile_rouquet. — Назва з екрана.
6. Compagnie-eventail [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.compagnie-eventail.com>. — Назва з екрана.
7. Natalie van Parys [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.opera-orchestre-montpellier.fr/intervenants/natalie-van-parys>. — Назва з екрана.
8. Ана Уєрес [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://earlydance.org/whois/213-ana-uyeres>. — Назва з екрана.
9. Baroquedancers [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.baroquedancers.se/en/team/>. — Назва з екрана.
10. Блок Л. Д. Классический танец: история и современность. / Л. Д. Блок. — М. : Искусство, 1987. — 556 с.

11. Feuillet R. A. Chorégraphie, ou l'art de d'écrire la danse. / R. A. Feuillet. — Paris, 1700. — 106 p.
12. Еремина-Соленикова Е. В. Старинные бальные танцы / Е. В. Еремина-Соленикова. — СПб. : Новое время, 2010. — 251 с.

References

1. What is «baroque dance»? [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://baroquedance.info/what.html>. — Nazva z ekrana.
2. Questions for Catherine Turocy, Baroque Dancer [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://indianapublicmedia.org/harmonia/questions-catherine-turocy-baroque-dancer/>. — Nazva z ekrana.
3. Francine Lancelot (1929-2003) [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.acras17-18.org/index.php?menu=lancelot&contenu=lancelot>. — Nazva z ekrana.
4. Galerie Photos [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.noureev.org/rudolf-noureev-galerie-photos/>. — Nazva z ekrana.
5. BÉATRICE MASSIN / ODILE ROUQUET [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: http://www.cnd.fr/formation/beatrice_massin_odile_rouquet. — Nazva z ekrana.
6. Compagnie-eventail [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.compagnie-eventail.com>. — Nazva z ekrana.
7. Natalie van Parys [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.opera-orchestre-montpellier.fr/intervenants/natalie-van-parys>. — Nazva z ekrana.
8. Ana Yepes [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://earlydance.org/whois/213-ana-yepes>. — Nazva z ekrana.
9. Baroquedancers [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.baroquedancers.se/en/team/>. — Nazva z ekrana.
10. Blok L. D. Klassicheskiy tanets: istoriya i sovremennost. / L. D. Blok. — M. : Iskusstvo, 1987. — 556 s.
11. Feuillet R. A. Chorégraphie, ou l'art de d'écrire la danse. /R. A. Feuillet. — Paris, 1700. - 106 p.
12. Yeremina-Solenikova Ye. V. Starinnyye balnyye tantsy / Ye. V. Yeremina-Solenikova. — SPb. : Novoye vremya, 2010. — 251 s.

■ UDC 793.322.034.7

SlastinaYe. Yu., lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv
profartdance@gmail.com
orcid.org/0000-0002-8817-0391

BAROQUE DANCE AND ITS CONTEMPORARY RESEARCHERS

The aim of the article is to explain the origin of such style of Baroque choreography as a beautiful dance (or la belle danse), reveal its contemporary researchers and their dancing groups as well as analyze their creative activity.

Research Methodology. The study investigates this issue by examining scholarly publications, specialized literature on the history of dance, the sites of the contemporary choreographers of Baroque dance.

Results. The study demonstrated the most prominent specialists of modernity in the field of Baroque dance; their achievements have been highly appreciated and gained public support in the countries of Europe and America. On the basis of the original sources they explore the choreographic heritage of the past centuries, the evolution of the dance movement, reconstruct dances and create their own choreographic works. The analysis of their creative activity has shown that at present a new style of contemporary choreography appears, which is based on the restored aesthetics of Baroque dance. The stylistic core of the baroque choreography is a beautiful dance. The features of its formation have contributed to the identification of a new approach of the dance movement interpretation that has gained the values of independent means of expression, does not need any meaningfulness and does not facilitate the expression of a dramatic content.

Novelty. New information concerning the origin of the style of Baroque choreography — a beautiful dance — was obtained. The results make an update of knowledge on the history of choreography; make it possible to judge the current state of Baroque dance in the world and its development trends.

The practical significance. The paper may be of a particular interest to the specialists in historical, contemporary and classical dance. The research can contribute to studying reconstructions of Baroque dances and their contemporary interpretations.

Key words: choreography, Baroque dance, beautiful dance (la belle danse), choreographer.

Надійшла до редколегії 27.04.2017 р.